

UJEDINJENE NACIJE

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove (Mehanizam) osnovao je Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija 22. decembra 2010. da nastavi nadležnosti, prava, obaveze i ključne funkcije Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) nakon okončanja njihovih mandata 2015., odnosno 2017. godine.

IZJAVA

TUŽILAC

(Isključivo za medije. Nije zvaničan dokument)

Arusha, Haag, 10. decembar 2025.

Obraćanje gospodina Serge Brammertza tužioca Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove Vijeću sigurnosti Ujedinjenih nacija

Gospodine predsjedavajući, ekscelencije,

Zahvaljujem na ovoj prilici da vam se ponovo obratim u vezi sa aktivnostima i rezultatima Tužilaštva.

Detalji su vam već predstavljani u mom pisanom izveštaju o napretku.

Moje današnje obraćanje biće usredsređeno na predstojeću ocenu Saveta o radu i napretku Mehanizma.

Gospodine predsjedavajući, ekscelencije,

U 2008. godini, poverili ste mi vođenje Tužilaštva MKSJ, tako da se vrlo dobro sećam kada je Savet usvojio Rezoluciju 1966 i ustanovio Mehanizam.

Ključni razlog za postojanje Mehanizma bio je da se bavi preostalim beguncima oba Suda.

U maju 2009. godine, kada je generalni sekretar podneo svoj izveštaj, 15 begunaca je i dalje bilo na slobodi. U to vreme, tempo hapšenja je bio usporen, i nije bilo poznato kada, pa čak ni da li će begunci biti uhapšeni, a suđenja započeta.

Potreba da se krivično gone begunci je snažno je oblikovala Mehanizam. Od trenutka stvaranja, on je morao biti krivični sud, poput *ad hoc* tribunala, s punim rasponom funkcija. Od prvog dana je postojao tim za lociranje begunaca, a registar istražitelja, tužilaca i sudija je bio neophodan kako bi se nakon hapšenja provela suđenja.

Kada sam naknadno preuzeo dužnost tužioca Mehanizma 2016. godine, napredak je već bio postignut. Svi begunci MKSJ i pet begunaca MKSR bili su uhapšeni. Radili smo punim kapacitetom na prvostepenim postupcima, kao i na žalbenim postupcima u predmetima *Stanišić i Simatović*, *Karadžić*, i *Šešelj*.

Kao što sam vas tada izvestio, pronalaženje preostalih osam begunaca MKSR bio je najvažniji strateški prioritet Tužilaštva. Taj cilj smo postigli hapšenjima Kabuge u maju 2020. godine i Kayisheme u maju 2023.

I danas smo tu gde jesmo. Slučajevi svih begunaca MKSR i MKSJ su rešeni. Sva međunarodna suđenja beguncima su okončana. Ono što je 2010. godine delovalo kao nemoguće je u potpunosti ostvareno.

Gospodine predsedavajući, ekscelencije,

Mehanizam je imao još jedan mandat od vitalnog značaja, a to je da pruža podršku procesu utvrđivanja odgovornosti na nacionalnom nivou.

Strategijama okončanja rada započeto je prenošenje obaveza na nacionalne vlasti. U 2010. godini, ovaj proces je tek bio na svom početku.

MKSR i MKSJ su bili u procesu prosleđivanja predmeta zemljama članicama. Nacionalne istrage u drugim predmetima su bile u začetku.

Kako bi se pružila podrška naporima koji su činjeni na nacionalnom nivou, Savet je Mehanizmu dodelio bitan novi mandat u članu 28(3), da odgovara na zahteve za pomoć koje upućuju nacionalne vlasti.

Shodno tome, Tužilaštvo je značajno uvećalo količinu dokaza koje je dostavljalo nacionalnim tužiocima. Takođe smo pripremili istražne dosijee za nacionalne vlasti u vezi s istaknutim osumnjičenim licima protiv kojih je vođena istraga, ali nije podignuta optužnica. Počeli smo da radimo direktno s partnerima na njihovim aktivnim predmetima, što nazivamo direktna pomoć u predmetu.

Ove aktivnosti su nadopunjavale inicijative na nacionalnom nivou. U Ruandi i bivšoj Jugoslaviji sprovedene su značajne reforme kako bi se pripremili za suđenja u prosleđenim predmetima i preuzeli obaveze u postupku provođenja pravde. Formirana su specijalna tužilaštva i sudovi, međunarodno pravo je prilagođeno domaćem, a pravo na fer suđenje je učvršćeno.

Efekat ovih međunarodnih i nacionalnih mera može se videti u obimu našeg rada. Tokom 2012. godine, kada je Mehanizam počeo s radom, Tužilaštvo je primilo oko 100 zahteva. Poslednjih godina, primali smo oko 400 zahteva godišnje, koji pritom postaju sve kompleksniji. Ukupno, Tužilaštvo je od nacionalnih vlasti primilo više od 4000 zahteva za pomoć.

Kao što je i bila namera Strategija okončanja rada, naši nacionalni partneri su postigli značajne rezultate. Nacionalne vlasti su uspešno provele krivične postupke u prosleđenim predmetima. U Bosni i Hercegovini, u periodu od 2004. do 2023. godine sudovi su doneli presude u 742 predmeta ratnih zločina protiv 1136 optuženih lica. U Ruandi, provedene su istrage i pripremljene optužnice za više od 1000 lica. Treće države su takođe pojačale svoje napore, te je veliki broj ratnih zločinaca i počinilaca genocida bio izručen ili krivično gonjen, a veliki broj predmeta je i danas u toku.

I ako ponovo uporedimo situaciju iz 2010. godine sa situacijom danas, razlika je upadljiva. Kako su međunarodni sudovi privodili svoj rad kraju, nacionalni sudovi su preuzeli njihovo mesto i nastavili da dovode do utvrđivanja odgovornosti, kao što je i bila namera Saveta.

Gospodine predsedavajući, ekscelencije,

Naravno, još mnogo posla treba obaviti na nacionalnom nivou i prevazići značajne izazove. Mnoge žrtve i preživeli još uvek čekaju pravdu, a porodice nestalih i dalje traže svoje najmilije. Protok vremena samo doprinosi potrebi da se njihova patnja što hitnije razreši.

Vlasti Ruande i dalje tragaju za više od hiljadu begunaca koji su počinili genocid. U zemljama bivše Jugoslavije, više od hiljadu predmeta u vezi sa ratnim zločinima još uvek nije završeno. Rešavanje ovih značajnih nedostataka u procesu pozivanja na odgovornost zahtevaće brze i odlučne napore nacionalnih vlasti.

Međunarodna saradnja između tužilaca je presudna. U bivšoj Jugoslaviji postoji više od 300 slučajeva koji treba da budu prebačeni iz Bosne i Hercegovine u Hrvatsku i Srbiju. Za slučajeve u Ruandi, biće od vitalnog značaja da se nastavi jačanje saradnje između vlasti Ruande i tužilaca širom sveta.

S tim u vezi, moram da napomenem da je dve i po godine nakon što je u maju 2023. uhapšen, Fulgence Kayishema i dalje u Južnoj Africi. Njegov slučaj predstavlja važnu priliku za nacionalne vlasti da krivično gone međunarodnog begunca.

Ono što nas brine je da Kayishema suštinski blokira postupke pred Mehanizmom i južnoafričkim sudovima, što rezultira time da nema izgleda da će uskoro biti izveden pred sud. Dobrodošlo bi bilo da Savet stupi u komunikaciju sa Južnom Afrikom kako bi se utvrdile njene namere, kao i kapaciteti da ostvari napredak u ovom predmetu. Previše vremena je već prošlo, a Kayishemine žrtve zaslužuju da konačno vide pravdu.

Gospodine predsedavajući, ekaselencije,

Što se tiče perioda koji sledi, Savet je od generalnog sekretara zatražio da podnese izveštaje o opcijama za tri važne rezidualne funkcije: pomoć nacionalnim jurisdikcijama; izvršenje kazni; i upravljanje arhivama. Tužilaštvo podržava stavove generalnog sekretara po ovim pitanjima.

Po pitanju naše uloge u pružanju pomoći, nacionalne istrage i krivično gonjenje će ostati na visokom nivou tokom narednih godina. Našim partnerima će biti potreban pristup dokazima, stručnom znanju i podršci Tužilaštva kako bi ispunili svoje obaveze i zadatke. Zato verujemo da ovaj mandat treba preneti na Sekretarijat, kako bi Ujedinjene nacije mogle da nastave da pružaju neprocenjivu tehničku pomoć državama članicama.

Što se tiče zahteva za prevremeno puštanje na slobodu, Tužilaštvo ima detaljna saznanja o žrtvama, zločinima i osuđenim licima. To znači da ćemo i dalje imati važnu ulogu u tome da osiguramo da sve relevantne informacije budu predočene u vezi sa ovim zahtevima.

Transfer arhiva odgovarajućem telu koje će njima upravljati na duže staze u ovom trenutku je razumno rešenje.

Što se tiče ostalih rezidualnih funkcija na koje se generalni sekretar nije osvrnuo, Tužilaštvo je svoja zapažanja predstavilo Neformalnoj radnoj grupi za međunarodne tribunale. Trudili smo se da pokušamo da pružimo objektivne i transparentne informacije kako bismo Savetu pomogli u njegovom preispitivanju i razmatranju situacije.

Naš zaključak je da postoje opcije za prenos ili završetak svih ovih funkcija.

Po našem mišljenju, prenošenje odgovornosti na države članice treba da se nastavi gde god je to moguće. To je ono što su Strategije okončanja rada imale u vidu.

Takođe verujemo da su dostupna pragmatična rešenja za privođenje kraju aktivnosti Mehanizma.

U ovoj fazi procesa utvrđivanja odgovornosti, potreba za međunarodnim sudskim telom je znatno smanjena i ostaje samo nekoliko poslednjih zadataka.

Ovo je sada prilika da se Mehanizam iz osnova preoblikuje, te da se sprovedu kreativne i odgovorne promene.

Gospodine predsedavajući, ekscelencije,

Za kraj, uz trajnu podršku Saveta i predane napore zaposlenih u Tužilaštvu, sada možemo reći da je Mehanizam obavio svoju najvažniju misiju.

Tužilaštvo je zahvalno na poverenju koje nam je Savet ukazao prilikom uspostavljanja Mehanizma. Zaključivanje poslednjih suđenja MKSR i MKSJ bilo je od ogromnog značaja za žrtve, društva pogođena zločinima i za međunarodnu zajednicu.

Budućnost procesa utvrđivanja odgovornosti sada leži na nacionalnom nivou. I ovde je Savet odigrao odlučujuću ulogu u podsticanju usvajanja Strategija okončanja rada i prenosa odgovornosti na države članice. Iako ima još posla koji treba obaviti, zahvaljujući rukovodstvu Saveta dosadašnji rezultati su neporecivi.

Tužilaštvo kojem sam na čelu je u svakom trenutku spremno da pomogne Savetu u njegovim razmatranjima i pruži sve informacije koje Savet može smatrati korisnim.

Hvala vam na pažnji.
